

Ha elbizonytalanodna a válaszban, a könyv határozott, egyben világos gondolatmenete segítségével lesz.

Szombath új könyve kerüli a vallási tartalmakat, noha találunk idézeteket Buddhától, Jézustól, ám ezek pusztán megfelelések, az illusztráció, nem a megalapozás részei. Mégis, nem tudok szabadulni a gondolattól, hogy belátásai mélységesen egybecsengenek a keresztény értékvilággal anélkül, hogy azzal didaktikusan, szájbarágósan vetne számot. A szellem és a világ ellentéte számomra a János-evangélium ontológiáját (Logosz és világ kettőssége) idézi. A saját feltétlenségünkre adott válasz voltaképpen Isten szüntelen hívására a lelkiismeretünk szerint adott válasz. A szellem, azaz a személy mivoltunkból eredő etikai következmények a keresztény etikával rokoníthatók – hogy csak néhány példát idézzek.

Utolsó kérdésem az volna, kihez szól a mű? Amikor a szerző felöltötte köpenyét, vándorbotot fogott, s hátat fordított az elefántcsonttoronynak, kik felé vezettek elsőként léptei? Kik felé nyúlnak a borítón ábrázolt kezek? Aligha tévedek, ha azt mondom, hogy elsősorban a fiatalok és a szenvedők felé. A fiatalok felé, hiszen őket fenyegeti leginkább a kérdés egzisztenciális ereje és a nihilizmus mérgét áruuló kuruzslók sora. A szenvedők felé, mivel a kérdés éle esetükben bőriük alá, a szívig hatol.

Szombat Attila műve olyan elméleti szinten is kiemelkedő önálló gondolkodói teljesítmény, amely emeli a magyar filozófiai irodalom színvonalát. Magam szívem szerint mégis inkább a „filozófiai praxis” irodalmához sorolnám, hogy gazdagítsa a filozófia mint segítő hivatás teoretikusan is elmélyült irodalmát, mely hazánkban szerencsétlen módon még mindig oly szűkös és bátoratlan hangú.

Szeiler Zsolt

Bernardo Olivera: *Éjszakai napsütés. A misztérium és a misztika keresztény értelmezése a monasztikus tapasztalat tükrében*
Szent Maurícius Monostor – L'Harmattan, Bakonybél – Budapest, 2025 (ford. Eöry Zsófia)

A Bakonybéli Szent Maurícius Monostor és a L'Harmattan Könyvkiadó *Lectio divina* sorozatában jelent meg az elmúlt évben magyar nyelven, nagyszerű fordításban ez a könyv, amely talán a keresztény misztika modern kézikönyvének tekinthető.

A könyv szerzője, Bernardo Olivera argentin származású trappista szerzetes, aki mint apát, valamint 1990 és 2008 között a trappista rend generális apátja, igen tág látással rendelkezik. Átfogó szemlélete egyszerre táplálkozik mélyen gyökerező, szilárd istenkapcsolatából és a világot, környezetét, a jelen kultúrát és változásokat figyelő emberi tapasztalataiból. Emellett könyvből kiviláglik annak felelőssége is, hogy megfogalmazza és megmutassa, hogy a monasztikus szerzetességnek milyen mondanivalója lehet és van a mai ember számára.

Szép, ahogyan a ciszterci rend eredeti karizmájának meglevenítésével bátorít minket, monasztikus (ciszterci) szerzeteseket életformánk és ajándékaink valódi megélésére, ami ma sem idejétmúlt vagy különleges dolgokat kíván tőlünk, hanem azt az egyszerű elköteleződést Isten elsőbbsége és szeretete mellett, melyre meghívást kaptunk.

Ugyanakkor arra buzdít minden jóakarató embert, akár keresztény, akár nem, hogy elsősorban alapvető emberi vágyunkra tekintünk, amely a végtelenre irányít bennünket, egy kapcsolatra, mely nem más, mint a szeretet.

A könyv felépítése segíti az olvasót a misztika kérdéskörét tágabb szövegösszefüggésben szemlélni. Az első részben a szerző na-

gyon alapos, átfogó, ugyanakkor egyszerű, vázlatos módon helyezi bele a témát a mai kulturális környezetbe. Átlátható, világos megfogalmazással mutatja be a kultúra, a modernitás, a posztmodernitás valóságát, valamint a korunkra oly jellemző állandó változást, átmeneti jelleget és ezek hatásait. Ugyanebben a részben a modern kultúra széttöredezettsége következményeként említi azt az elképzelést, amely megkérdőjelezi vagy betegesnek tartja a vallást. Ugyanakkor felismeri és feltárja a modern ember szomjúságát is a misztériumra, és ezzel támasztja alá a jelen válságos helyzetben a valódi misztikus tapasztalat jelentőségét. „Mindez azt jelenti, hogy a posztmodernnek bélyegzett nyugati kultúra szomjazik a misztériumra, ugyanakkor elege van az ideológiákból, a moralizálásból, a dogmatizmusból és a szertartásosságából. Ebben a kulturális kontextusban újra felértékelhetjük a valódi vallásos és misztikus tapasztalatot” (27.).

A könyv második, igen rövid részében, mely az *Életünk célja* címet viseli, arra hívja fel a figyelmet, hogy a ciszterci monasztikus szerzetesek mire kaptak meghívást: „Életünk teljes mértékben az élő Isten megtapasztalása felé irányuljon” (69.). Általános Káptalan, Nyilatkozat a ciszterci életről), és ezt milyen módon tudják és szükséges megvalósítaniuk saját ciszterci gyökereikből táplálkozva, ami nem más, mint „odafordulás a Misztérium felé, a ciszterci misztikusok vezetésével” (34.). Jó iránymutatóknak bizonyulnak a középkori női és férfi ciszterci misztikusok, akiket egyben misztagógusoknak is nevez, akik a Szentíráshoz hasonlóan „az isteni megváltás tapasztalatát” (36.) közvetítik.

Érdekes, hogy a szerző csak a harmadik részben foglalkozik olyan alapfogalmak tisztázásával, mint *misztérium*, *misztika*, *misztikusok*, *misztikus tapasztalat*. Világosan megfogalmazza ezeknek a fogalmaknak az egymáshoz kapcsolódását. Továbbá egyér-

telművé teszi, hogy a misztika és a misztikus tapasztalat lényegét tekintve nem az esetleges jelenségek tapasztalata (önkívület, elragadtatás, érintések, látomások, stigmák stb.), és így nemcsak kevesek kiváltsága, hanem ahogy a szerző fogalmaz: „A misztikus tapasztalatok a kegyelemmel és az isteni erényekben való növekedéssel eltelt élet átlagos folyamatában bontakoznak ki. Ebben az értelemben mindenki misztikus, aki részesült a keresztségben. Vagyis a misztikusok nem különleges emberek, ugyanazokat a valóságokat tapasztalják meg, mint bármelyik másik keresztyény, bár igaz, hogy másképp. A misztikusban Isten kegyelme működik, ugyanúgy, mint bárki másban, csak a misztikus tudja magáról, hogy dolgozik benne ez a kegyelem” (62.). A fejezet végén összefoglalásként öt rövid, de nagyon egyértelmű gondolattal pontosítja a keresztyény misztikus tapasztalat sajátosságait.

A könyv negyedik része azt a tapasztalatot mutatja be, amit a legfőbb misztikus, Jézus Krisztus élt meg emberként. Az istenkapcsolatnak ez a legigazibb útja a keresztyény misztikusok forrása. „Jézus misztikus tapasztalata nem különleges, egymástól elszigetelt tapasztalatok sorozatát jelenti. Inkább arról a véget nem érő folyamatról van itt szó, amelyben megélte önazonosságát és felfedezte saját küldetését önmaga családi, társadalmi, kulturális és vallási közegében” (67.). Átalmékedve Jézus életének főbb eseményeit: keresztség, színváltozás és felujjongás a Szentlélekben, Getszemáni-kert, Kálvária, feltámadás, valamint Jézus vőlegény mivoltát, a szerző rámutat arra, hogy „Jézus misztikus tapasztalata a keresztyény misztikus tapasztalat mintája és alapja” (83.). Jézus valóságos emberségének ilyen szemlélése segít megértenünk, hogy vele és benne van csak igazán lehetőségünk arra, hogy megéljük meghívottságunkat az Istennel való szeretetegységre, ami teremtett-ségünkől fakad.

Végül az ötödik nagy részben a ciszterci hagyományra jellemző monasztikus közegben leggyakrabban átélt tapasztalatokat sorakoztatja fel a szerző, s ezeket így foglalja össze: „Isten felszabadító jósága és barátsága (dulcedo et suavitas), szívbeli töredelem (compunctio), sivatag és vonzó, átformáló sötétség (desertum), vágy a végtelenre, a mindent felülmúlóra (desiderium), a jegyesi szövetség a Szeretettel (sponsalia), az akaratok egysége (unitas spiritus) és a spirituális jelenségek váltakozása (alternatio)” (89.). Mindegyiket a biblikus és patrisztikus hagyományból kiindulva vizsgálja meg, majd egy-egy példát hoz a középkori ciszterci szerzők írásaiból. Érdekes, sőt, megdöbbentő lehet, ahogyan például a sivatag vagy az Isten utáni vágy megélésének tapasztalatánál Bernardo atya összefüggésben szemléli ezeket bizonyos pszichológiai folyamatokkal. Bár felfedezhetőek hasonlóságok a beteges pszichés megnyilvánulások és a misztikus megtapasztalások jelenségei között, mégis világosan megkülönböztethetjük a kettőt egymástól – mégpedig a végeredmény alapján: vagy szeretetben történő átalakulás megy végbe, vagyis a megtérés gyümölcsei jelentkeznek, vagy pedig nincs semmilyen gyümölcs, csupán körkörös, értelmetlen önmagába zárulás. Hosszan ír a Feltámadottal való jegyesi kapcsolat tapasztalatáról is, hogyan van jelen, és mi jellemzi a női és a férfi szerzetesi hivatásban.

A könyv zárógondolataiban a szerző így fogalmazza meg keresztény életünk, hivatásunk, az egyház és mindenki felé végzett szolgálatunk forrását: „mindennek az alapja a misztikus hozzáalakulásunk a Feltámadott Jézus személyéhez”. Erre a találkozásra, élő kapcsolatra vagyunk meghívva, melynek elengedhetetlen feltétele, hogy mindig „nyitottak és elérhetőek legyünk a Szentlélek működése számára” (169.).

Fejérdy Judit Mónika O.Cist.

Timothy Keller és Katherine Leary Alsdorf: *Hivatás és elhívás. Hogyan kap értelmet a mindennapi munkánk Isten tervében?*

Harmat – Kálvin, Budapest, 2025 (ford. Szabadi István)

Miként kell értelmezni a mindennapi élet fenntartásáért folytatott emberi tevékenységet, ha azt nem munkának, hanem hivatásnak nevezzük? Mindenki számára hivatás az általa végzett munka? Mít tanít a munkáról a Szentírás, és mit mondanak róla a reformáció nagy teológusai, Luther Márton, Kálvin János és Philipp Melancthon? Van-e egyáltalán az egyháznak olyan egyetemes mondanivalója a munkáról, amely egyaránt szól az üzleti szférában, az egészségügy területén, az oktatásban, a segítő szakmákban, a gyárakban, a termelés különböző szektoraiiban stb. dolgozókhöz? Ezekre az égető kérdésekre kíván érthető és a hitben gyökerező választ adni a Keller–Alsdorf-szerzőpáros korunkban, amikor egyre többen csak kilátástalan, véget nem érő büntetésként vagy szkeptikusan, teherként tekintenek saját, sokszor automatikusan és fásultan végzett munkájukra, pénzszerző tevékenységükre.

A szerzőpárosnak a Harmat Kiadó és a Kálvin Kiadó által 2025-ben magyar nyelven megjelentetett műve 2012-ben látott napvilágot *Every Good Endeavour: Connecting Your Work to God's Work* (szó szerint: *Minden jó törekvés: A munkád összekapcsolása Isten munkájával*) címmel. A könyv elolvasása után nem kérdéses, hogy az angol cím pontosabban fejezi ki a mű tartalmát: a szerzők célja az, hogy valóban az Isten teremtői tevékenységének és tervének fényében tekintsenek rá az emberi munka mibenlétére és értelmére, mindenki számára világossá téve: az emberi munka csak akkor teljesíti be értelmét, ha Isten teremtői munkájából táplálkozik és